

Інформаційна довідка
щодо проектів Кодексу України про захист державності,
незалежності та статус захисників держави
(реєстр. № 14265 від 28.11.2025)
та Кодексу України про захист державності, незалежності та статус
захисників держави *(реєстр. № 14265-1 від 17.12.2025)**

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати компаративного аналізу проекту Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265 від 28.11.2025) та альтернативного до нього проекту Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265-1 від 17.12.2025). Акцентовано на спільності та відмінності положень із урахуванням їх структури та концептуальних аспектів.*

***Ключові слова:** ветеран / ветеранка, державна ветеранська політика, кодекс, кодифікація законодавства, систематизація законодавства, соціальний захист.*

Вступ

Наслідки війни за незалежність України особливо гостро відчуються при розв'язанні питань, що стосуються правового та соціального захисту ветеранів війни. Чинна нормативна база, насамперед Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»¹, прийнятий у 1993 році з численними змінами та доповненнями, не завжди ефективно сприяє реалізації ветеранської політики.

Постає питання необхідності розробки та прийняття нового, системного документа у сфері ветеранської політики. Тому вважаємо, що законодавчі ініціативи, спрямовані на якісне оновлення законодавства щодо ветеранів війн, відповідають сучасним суспільним реаліям.

Основна частина

Проект Кодексу про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265 від 28.11.2025)² (далі – законопроект № 14265) розроблений Кабінетом Міністрів України. Альтернативний проект Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265-1 від 17.12.2025)³ (далі – законопроект № 14265-1) розроблений народними депутатами України.

Тотожність назви обох законопроектів обумовлює однаковість їх мети та предмету правового регулювання, а саме (*Рис. 1*):

¹ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

² Про захист державності, незалежності та статус захисників держави : Проект Кодексу України реєстр. від 28.11.2025 № 14265. Картка законопроекту. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59012>

³ Про захист державності, незалежності та статус захисників держави : Проект Кодексу України реєстр. від 17.12.2025 № 14265-1. Картка законопроекту. Вебсайт Верховної Ради України URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59385>

законопроект № 14265	законопроект № 14265-1
Мета: кодифікація законодавчих актів щодо ветеранської політики в єдиний нормативно-правовий акт (з пояснювальної записки) Предмет правового регулювання: ...визначення основних правових, економічних, соціальних та організаційних засад державної ветеранської політики... (з Преамбули законопроекту)	Мета: цілісне оновлення та кодифікація законодавчих актів у сфері ветеранської політики в єдиний нормативно-правовий акт, який забезпечить цілісний, системний та людиноцентричний підхід до формування і реалізації державної політики щодо ветеранів війни, членів сімей загиблих, полонених чи зниклих безвісти ветеранів/ветеранок (з пояснювальної записки) Предмет правового регулювання: регулювання питання правового статусу ветеранів війн та встановлення єдиної системи їх державних гарантій і соціального захисту, метою створення якої є забезпечення гідного життя та шанобливого ставлення у суспільстві, а також визначення засад формування та реалізації державної ветеранської політики, порядку організації, фінансування та контролю у сфері державної ветеранської політики (частина перша статті 1)

Рис. 1.

Натомість структурно законопроекти мають суттєві відмінності. Законопроект № 14265 складається з шести книг, положення яких визначають: принципи та завдання ветеранської політики, категорії ветеранів війни та їхні соціальні гарантії; функції Єдиного державного реєстру ветеранів щодо підтвердження та верифікації статусів ветеранів; порядок фінансування ветеранської політики та захист прав ветеранів, відповідальність за захист прав ветеранів; правовий статус ветеранів війн XX століття та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війн XX століття, заходи їх державної підтримки; правовий статус ветеранів / ветеранок, ветеранів / ветеранок – іноземців та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів / ветеранок – іноземців, заходи їх державної підтримки; правовий статус постраждалих учасників Революції Гідності та членів сімей загиблих (померлих) Героїв Небесної Сотні, заходи їх державної підтримки; статус осіб із числа працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення заходів, спрямованих на відсіч збройній агресії проти України, та членів сімей загиблих (померлих) таких осіб тощо.

На відміну від попереднього, законопроект №14265-1 складається з трьох книг. У першій Книзі пропонується визначити засади, принципи і завдання державної ветеранської політики, категорії ветеранів та гарантій їхніх прав, механізми підтвердження та верифікації статусів, порядок фінансування державних гарантій, захисту прав ветеранів / ветеранок та відповідальності

органів державної влади у сфері ветеранської політики. Друга Книга містить положення щодо правового статусу та форм державної підтримки ветеранів війн до проголошення незалежності України, членів їх сімей, а також членів сімей загиблих (померлих) ветеранів таких війн. Третя Книга включає положення про правовий статус та механізми державної підтримки ветеранів / ветеранок, зокрема іноземців та осіб без громадянства, а також членів сімей загиблих (померлих) ветеранів / ветеранок.

Суттєва різниця між положеннями законопроектів прослідковуються й щодо концептуальних підходів до визначення базової термінології, що впливає й на законодавчу регламентацію пов'язаних аспектів. Так, у пункті 2 частини першої статті 2 Глави 1 Розділу I Книги першої законопроекту № 14265 пропонується визначення терміна «ветеран / ветеранка – особа з числа громадян України, яка брала участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації чи іншої держави проти України». Таке визначення викликає застереження, оскільки вираз «участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації чи іншої держави проти України» є занадто широким для ідентифікації таких дій, але у розумінні цього законопроекту, на нашу думку, варто акцентувати увагу на участі осіб у військових діях на захист Батьківщини, її територіальної цілісності, незалежності та суверенітету. У порівнянні з таким тлумаченням, у законопроекті № 14265-1 цей термін пропонується викласти в іншій редакції: «ветеран / ветеранка – особа, яка після проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) брала безпосередню участь у бойових діях з метою захисту Батьківщини, а також військовослужбовець, поліцейський чи інша особа, направлена у складі національного контингенту або персоналу України, направленою для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у порядку, встановленому Конституцією та законами України» (пункт 1 частини першої статті 2 Глави 1 Розділу I Книги першої законопроекту). У цьому варіанті наголошується на «безпосередній участі особи у бойових діях» як ключовому факторі для отримання нею правового статусу «ветеран / ветеранка» в Україні. Очевидно, що обидва законопроекти пропонують підхід, за якого правовий статус «ветеран / ветеранка» може бути застосований виключно до осіб, які брали участь у війні за незалежність України.

Ветерани інших війн формують окрему категорію осіб. За такої умови обидва законопроекти містять визначення цих термінів, а саме (Рис. 2):

пункт 5 частини першої статті 2 Глави 1 Розділу I Книги першої законопроекту № 14265 ветерани війн XX століття — особи, які брали участь у захисті Батьківщини у війнах XX століття чи в бойових діях на території інших держав до початку проведення антитерористичної операції на території України (19 лютого 2014 року)	пункт 2 частини першої статті 2 Глави 1 Розділу I Книги першої законопроекту № 14265-1 ветерани війн до проголошення незалежності України — особи, які до 24 серпня 1991 року брали участь у війнах чи в бойових діях із захисту Батьківщини
--	---

Рис. 2.

Редакція зазначених термінів суттєво різниться. У законопроекті № 14265 збережено підхід, який застосовано у статті 4 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»⁴. Такий спосіб визначення сутності цього терміна являв собою компроміс щодо оцінки й визнання ролі осіб, які брали участь у війнах і військових операціях СРСР, зокрема за кордоном (47 операцій)⁵ та національно-визвольних змаганнях (період із 1914 до 1960 років) тощо. Фактично норми цього Закону не відповідають принципу правової визначеності щодо критеріїв, які застосовуються для встановлення певної категорії у межах статусу ветерана. На противагу зазначеному, у законопроекті №14265-1 брали участь у війнах чи в бойових діях із захисту Батьківщини.

Іншою концептуальною відмінністю між законопроектами є включення до законопроекту № 14265 категорій осіб, зокрема учасників Революції Гідності, постраждалих учасників Революції Гідності з інвалідністю та членів сімей загиблих (померлих) Героїв Небесної Сотні (Книга четверта). Не заперечуючи значення Революції Гідності – масових акцій громадянського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року до 21 лютого 2014 року за демократію, відстоювання особистих та громадянських прав і свобод, євроінтеграцію, законодавче регулювання статусу її учасників, на нашу думку, доцільно реалізувати в окремому законі зі збереженням прав і пільг, передбачених чинним законодавством. У такий спосіб врегулювання акцентується увага на мирному характері акцій громадянського протесту та підкреслюється відповідальність держави шляхом врегулювання додаткових соціальних гарантій за шкоду, яка була завдана учасникам через незаконні дії влади.

Такий підхід реалізовано у законопроекті № 14265-1, зважаючи на розробку спеціального проекту Закону України «Про постраждалих учасників Революції Гідності, постраждалих учасників Революції Гідності з інвалідністю та членів сімей загиблих (померлих) Героїв Небесної Сотні» (реєстр. № 13622 від 12.08.2025)⁶.

Висновки

Компаративний аналіз проекту Кодексу про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265 від 28.11.2025) та альтернативного до нього проекту Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265-1 від 17.12.2025) показав, що обидва законопроекти мають спільні та відмінні характеристики. Однаковість законопроектів полягає в ідентичності їх назв, мети та предмету правового регулювання, який спрямований на систематизацію та визначення засад формування та реалізації державної ветеранської політики в Україні.

⁴ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

⁵ Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1994 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-94-%D0%BF/ed20130628#Text>

⁶ Про постраждалих учасників Революції Гідності, постраждалих учасників Революції Гідності з інвалідністю та членів сімей загиблих (померлих) Героїв Небесної Сотні : Проект Закону України від 12.08.2025 № 13266. Картка законопроекту. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57043>

Концептуально законопроекти суттєво відрізняються. Законопроектом № 14265 пропонується застосувати широкий підхід до визначення категорій осіб, на яких поширюватиметься його дія. До таких осіб, окрім ветеранів у залежності від періодів їх участі у «відсічі збройної агресії Російської Федерації чи іншої держави проти України», віднесено й учасників Революції Гідності, постраждалих учасників Революції Гідності з інвалідністю та членів сімей загиблих (померлих) Героїв Небесної Сотні. Законопроектом № 14265-1 пропонується виділити лише дві категорії осіб, які є суб'єктами цих правовідносин: ветеранів / ветеранок, якими є особи, які брали безпосередню участь у бойових діях з метою захисту Батьківщини після проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) та ветеранів війн до проголошення незалежності України – осіб, які до 24 серпня 1991 року брали участь у війнах чи в бойових діях із захисту Батьківщини.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*